

Aan de heer M.J.M. Verhagen
Minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Postbus 20101
2500 EC Den Haag

Betreft: topsectorenaanpak

Den Haag, 17 juni 2011.

Geachte minister,

Nederland heeft een sterke economie met toonaangevende bedrijven van wereldklasse. Dit komt voort uit een internationale instelling waarmee ondernemend Nederland al eeuwen laat zien dat het de wereld kan veroveren met haar producten en diensten. Ondernemers, van groot tot MKB, doen dat op eigen kracht, soms met wat hulp van de overheid. De concurrentiekracht van een land staat en valt bij een sterk bedrijfsleven. De filosofie van de bedrijfslevenbrief is ons uit het hart gegrepen. Het kabinet geeft daarbij aan ondernemers in Nederland de ruimte om te ondernemen en legt bij ondernemers in overleg met kennisinstellingen het initiatief neer voor de vorming van agenda's van de topsectoren.

Maar willen we als land internationaal de toon aan kunnen blijven geven, dan moeten we ons voortdurend vernieuwen en aanpassen. We dienen ons te realiseren dat Nederland acteert op een mondiaal speelveld. Door de steeds verdergaande globalisering, technologische ontwikkelingen als ICT en verschuivende (economische) machtsverhoudingen neemt de vestigingsplaatsconcurrentie in snel tempo toe. Economisch succes hangt steeds meer af van specialisatie op excellentie in bepaalde sectoren. Dat geldt voor ondernemingen maar meer en meer ook voor landen. De internationale bedrijvigheid is immers steeds meer "footloose". Dat vraagt om een duidelijke strategie gericht op internationale acterende sectoren waarvoor Nederland een gunstige vestigingsplaats biedt om in en vanuit te ondernemen.

De inzet op topsectoren past geheel in die filosofie. De afgelopen maanden hebben we als topteams op uw verzoek gewerkt aan actieagenda's per topsector. Hiervoor zijn alle topteams het land ingegaan en is gesproken met verschillende partijen: ondernemers, kennisinstellingen, (regionale) overheden en maatschappelijke organisaties. Tijdens dit proces is duidelijk gebleken dat het Nederland niet ontbreekt aan enthousiasme, ambitie, innovativiteit en ondernemerschap. Door actief de dialoog aan te gaan in de sectoren is een gemeenschappelijk beeld gecreëerd van de kansen die Nederland heeft. In de agenda's wordt per sector geschetst waar de sector sterk in is, welke kansen en bedreigingen de sector ziet en wat de gezamenlijke visie, ambitie en doelen zijn. Op basis daarvan is in beeld gebracht welke acties het bedrijfsleven en de kennisinstellingen op moeten pakken en waar we voor de overheid een rol zien weggelegd. Het werk van de afgelopen maanden heeft ons de overtuiging gegeven dat Nederland een speler van formaat is en kan blijven in de wereldeconomie.

Naast de aanpak van agenda's per sector is aandacht nodig voor sectoroverstijgende zaken. In de eerste plaats zijn er inhoudelijke raakvlakken tussen de topsectoren die grote kansen bieden voor innovatie en groei, zoals de biobased- economy, ICT en nanotechnologie. Hiervoor zijn in samenwerkingsverbanden van de topteams agenda's op deze thema's opgesteld. Het Nederlands bedrijfsleven ziet daarbij ook kans om koploper te worden op het terrein van duurzaamheid. De gunstige ligging van Nederland, de korte lijnen tussen de verschillende topsectoren en een sterke ICT en creatieve industrie levert voor de wereldmarkt kansen voor het ontwikkelen van duurzame systemen, producten en diensten. Dat laat ook zien dat binnen een sectorbenadering aandacht is voor raakvlakken tussen de sectoren.

Ten tweede is duidelijk geworden dat het voor het succes van de sectoragenda's noodzakelijk is op een aantal gemeenschappelijke thema's de bakens te verzetten. Het gaat daarbij om onderwijs, onderzoek, ondernemerschap en internationale marktwerking. Bedrijfsleven, overheid en kennisinstellingen moeten op die thema's de handen krachtig ineenslaan op basis van een drietal basisvoorwaarden:

1. De vraag vanuit het bedrijfsleven in de topsectoren moet leidend zijn (ruimte voor vraagsturing). We zien echter dat:
  - het onderwijssysteem ondanks dreigende arbeidsmarkttekorten in de topsectoren zo is ingericht dat iedere opleiding - ongeacht het arbeidsmarktperspectief - even belangrijk lijkt;
  - agendering en programmering van (de bulk van) het publieke onderzoek plaatsvindt zonder betrokkenheid vanuit het bedrijfsleven.
2. De overheid moet daar op een samenhangende wijze met duidelijke regie op inspelen. We zien echter dat:
  - bij onderzoek sprake is van gebrekkige regie, door ieder van de verschillende organisaties worden eigen prioriteiten gesteld;
  - er sprake is van een ongecoördineerde aanpak van Nederlandse handelsmissies door alle overheidslagen (van regio tot rijk) heen;
  - sprake is van vele instituten en subsidieloketten.
3. Er moet wederzijds worden geïnvesteerd in een vruchtbare langjarige samenwerking tussen publieke en private partijen (creëer sterke verbindingen). We zien echter dat:
  - er vaak sprake is van incidentele financiering van dit soort samenwerking, zoals de technologische topinstituten, waardoor de continuïteit van deze samenwerkingsvormen onzeker is;
  - er vaak sprake is van allerlei goed bedoelde hulpconstructies omdat er onvoldoende incentives in het systeem zijn om echt samen te werken en kwaliteit te leveren.

Samengevat is onze analyse dat de huidige aansturing van onderwijs, onderzoek, exportbeleid teveel vanuit de overheid plaatsvindt (aanbodgestuurd) in plaats van op basis van de behoeften van het bedrijfsleven (vraaggestuurd). In het vervolg van deze brief schetsen we per thema een aantal aanbevelingen en een aanpak om de topsectoren optimaal te kunnen laten functioneren.

Onderwijs

De kurk waarop iedere topsector drijft zijn goed opgeleide mensen, van vakkrachten vanuit het MBO tot de onderzoekers aan de universiteit. Op dit punt maken we ons grote zorgen. Er is vooral een grote behoefte aan mensen met een technische/beta achtergrond. Tekorten op dat punt belemmeren de toekomst en het groeivermogen van de topsectoren. Ook maken we ons zorgen over de kwaliteit van het onderwijs. De aansluiting van het onderwijs op de huidige en toekomstige arbeidsmarkt moet daarom verbeteren. Centraal staat dat we beter opleiden én opleiden voor beroepen waar de arbeidsmarkt om vraagt. Structurele aandacht is daarbij geboden voor de instroom naar beta-techniek.

Dit vereist in de inrichting van het onderwijs een aantal maatregelen. Zo moeten de kwaliteit en arbeidsmarktrelevantie een belangrijke gaan rol spelen in de bekostiging van scholen en universiteiten. Ook instrumenten als selectie, collegegelddifferentiatie, professionalisering van docenten in bèta onderwijs, kwaliteitssystemen en een numerus fixus voor opleidingen met een beperkt arbeidsmarktperspectief moeten daarvoor worden ingezet. Tot slot kan worden verkend of een vergoeding voor de opleidingskosten door het bedrijfsleven bij aanname van schoolverlaters een onderdeel kan worden van de bekostigingssystematiek van scholen.

In verschillende topsectoragenda's staan concrete voorstellen op dit gebied. Naast deze maatregelen om vraag en aanbod beter op elkaar af te stemmen moet op systematische wijze worden samengewerkt tussen publieke en private partijen. Dat vraagt acties van zowel het onderwijs als het bedrijfsleven. Dat begint met een gezamenlijke visie over wat er aan afgestudeerden (kwalitatief en kwantitatief) nodig is. We stellen de volgende aanpak voor:

- Per topsector wordt een onderwijsplan opgesteld gericht op samenhang en zwaartepuntvorming binnen het onderwijs en tussen onderwijs en bedrijven om te komen tot hogere kwaliteit, excellentie, betere aansluiting bij de beroepspraktijk en versterking van de internationale concurrentiepositie van onderzoek en onderwijs.
- Onderdeel van een onderwijsplan per topsector kan de vorming van netwerken en centra's zijn, zoals de centra van expertise (hbo) en vakmanschap (mbo).
- Bedrijven kunnen het onderwijs ondersteunen met hun kennis, ervaring, leermeesters (rol bij stages, *state of the art* materiaal en beurzen voor studenten. Ook moet er meer ruimte komen voor vakdocenten gedetacheerd uit het bedrijfsleven. De kennis en ervaring van bedrijven moeten worden benut bij de keuze van opleidingen en de ontwikkeling van curricula.

Kern van deze aanpak is dat onderwijs en bedrijfsleven duurzame partners worden waarbij de vraag van het bedrijfsleven sterker leidend wordt. Deze aanpak vormt daarmee een praktische invulling van het rapport Veerman. Onderwijs en bedrijfsleven in de topsectoren pakken de handschoen op maar daarbij is het essentieel dat de overheid deze plannen ondersteunt. Om de plannen echt te realiseren moet de financiering vanuit de reguliere begrotingsmiddelen plaatsvinden. Daarnaast kan verkend worden of slimme financieringsconstructies mogelijk zijn voor centres of expertise en vakmanschap. Daarbij zouden, als het gaat om scholing, vanuit werkgevers- en werknemerskant ook de O&O fondsen betrokken kunnen worden.

Een aantal teams heeft daarnaast voorgesteld een gezamenlijke '*Human Capital Agenda*' op te stellen en uit te voeren, waarin bovengenoemde zorgpunten in samenhang aangepakt worden.

Tot slot constateren we dat het onderwijs kansen laat liggen die de digitale revolutie biedt om het onderwijs te verbeteren. Toepassingen zoals Web 2.0 en sociale media bieden mogelijkheden om het onderwijsleerproces slimmer en flexibeler te organiseren. We roepen het kabinet op een ambitieuze digitale strategie op te stellen om dit type kwalitatieve innovaties in het onderwijs te ondersteunen.

Onderzoek en innovatie

De ambitie bij ondernemers om te vernieuwen is de doorslaggevende factor voor innoverend Nederland. De topsectoren spreken nadrukkelijk de inzet uit om het niveau van de private R&D op te schroeven. De ambitie is om dit in Nederland te doen. Dit vraagt om een excellente kennisinfrastructuur en een concurrerend investeringsklimaat voor R&D investeringen in Nederland.

De Nederlandse kennisinfrastructuur biedt goede kansen, de kwaliteit van het onderzoek is op zich immers goed. Maar we constateren dat de toppen van het Nederlandse onderzoek smal zijn en er te weinig geïnvesteerd wordt in onderzoeksvelden die er voor de topsectoren toe doen. Het beleid op dit terrein, waar ieder van de verschillende organisaties (universiteiten, onderzoeksinstituten, TNO's e.d.) min of meer eigen prioriteiten stelt, leidt tot versnippering. De afgelopen jaren is bovendien teveel met incidenteel gefinancierde initiatieven ("buitenboordmotoren") geprobeerd het systeem te verbeteren. Dit leidt tot een gebrek aan continuïteit wat meerjarig *commitment* van het bedrijfsleven lastig maakt. De uitdaging is daarom om op een structurele basis het onderzoek bij universiteiten en kennisinstellingen te versterken, met meer focus op het bedrijfsleven. Dit vereist de volgende aanpak.

In de eerste plaats moet er één integrale samenhangende onderzoeks- en innovatie *roadmap* per topsector komen. Door te werken aan een eenduidige structurele aanpak met langjarige commitments van alle betrokken partijen kunnen op dit punt belangrijke stappen worden gezet. Naar onze opvatting moet een belangrijk deel (oplopend tot 750 mln. a 1 miljard euro in 2015) van de 1,5 miljard euro uit

de bedrijfslevenbrief in deze agenda's worden geïnvesteerd¹. De integrale agenda moet er ook voor zorgen dat goed wordt samengewerkt door alle onderzoeksinstellingen en er niet onnodig dubbel werk wordt gedaan.

Ten tweede moet publiek-private samenwerking stevig worden verankerd in het systeem, voortbouwend op een flink aantal succesvolle samenwerkingsverbanden zoals de TTI's die de afgelopen jaren zijn opgezet. Deze vorm van samenwerking zorgt ervoor dat uitstekend onderzoek wordt gecombineerd met snelle toepassing (de onmisbare schakel in de trits Kennis - Kunde - Kassa). Een langjarig commitment van de overheid is een voorwaarde voor langjarig commitment van het bedrijfsleven, waarbij het bedrijfsleven in topsectoren bereid is haar investeringen verhoudingsgewijs te verhogen. Er dient hiervoor voldoende ruimte te zijn binnen de genoemde 750 miljoen a 1 miljard euro. Dat lukt alleen indien deze middelen hiervoor vrij kunnen worden ingezet. Bedrijven kunnen daarnaast fiscaal gestimuleerd worden in PPSen deel te nemen (zie hieronder). Voor de korte termijn dient de continuïteit van verschillende topinstituten te worden geborgd, omdat anders opgebouwde kennis en netwerken verloren gaan en de betrokken bedrijven andere keuzes gaan maken voor hun R&D-activiteiten. We vragen u daarom om zo snel mogelijk helderheid te geven over de financiering van deze topinstituten.

In de derde plaats dienen universiteiten veel ondernemender te worden. Het belang van fundamenteel nieuwsgierigheidsgedreven onderzoek staat daarbij niet ter discussie. Het grootste deel van het fundamenteel onderzoek – met name in de eerste geldstroom – blijft ongebonden. Maar waar het aan schort is dat de bekostiging universiteiten en onderzoekers te weinig uitdaagt hun kennis verder te brengen dan publicaties. Dat kan door de komende jaren een groter deel van de eerste geldstroom verder afhankelijk te maken van valorisatie en een substantieel deel van de tweede geldstroom van publiek-private samenwerking. Het is daarnaast hoog nodig dat het technologie transfer beleid in Nederland wordt geprofessionaliseerd met *'technology transfer offices'* die gemandateerd zijn om namens de universiteit zaken te doen, met specifieke aandacht voor kennisoverdracht naar het MKB.

Tot slot is het van belang dat onderzoekers van bedrijven en kennisinstellingen bij elkaar op de werkvloer komen. De kenniswerkersregeling heeft laten zien dat dit inspirerend werkt. Een vervolg op deze regeling, bijvoorbeeld via de WBSO, zou ook omgekeerd moeten werken.

De uitrol hiervan zien wij als volgt voor ons:

- Op basis van de kabinetsreactie in september worden per topsector de agenda's door de bedrijven in overleg met de kennisinstellingen uitgewerkt in concrete *roadmaps* voor onderzoek & innovatie. De roadmap gaat ook in op de internationale en Europese dimensie. Het gaat om een aanpak over de hele keten, van fundamenteel onderzoek tot demonstratieprojecten, en ook staat aangegeven welke publiek-private samenwerkingsverbanden tot stand moeten worden gebracht.
- Op basis van deze roadmaps worden door het kabinet concrete langjarige financiële commitments aangegaan met de topsectoren. We gaan er daarbij uit dat de gereserveerde middelen vrij inzetbaar zijn om de agenda's uit te voeren en niet al belegd zijn met andere claims en doelen. We realiseren ons dat de middelen niet kunnen worden ingezet, als er niet ook een concreet commitment is vanuit de topsectoren zelf.
- Door de kennisinstellingen en het bedrijfsleven worden de roadmaps vervolgens uitgewerkt in concrete projecten. Projecten zullen geselecteerd moeten worden op basis van wetenschappelijke kwaliteit en economische impact. Op basis daarvan worden de beschikbaar gestelde middelen uitgegeven. Daarbij gaan we er vanuit dat de overheid hiervoor 1 loket organiseert en via dit loket de bijdragen uit de diverse publieke partijen (o.a. NWO topsectorenluik, TNO-DLO-GTI's, middelen diverse departementen) coördineert. Dit loket moet herkenbaar zijn voor het bedrijfsleven, de universiteiten en het toegepaste onderzoek.

---

¹ De overige middelen uit de 1,5 miljard gaan o.a. naar ontwikkelingssamenwerking, het revolverend innovatiefonds en de fiscale stimulering van topsectoren.

Ten aanzien van het concurrerende investeringsklimaat baren de 500 miljoen bezuinigingen op subsidies voor ondernemen en innovatie en het wegvallen van de FES middelen zorgen. De daarvoor in het vooruitzicht gestelde lastenverlichting zou daarom gericht moeten worden ingezet op het fiscaal versterken van het innovatieklimaat. In vergelijking met andere landen valt op dat in Nederland alleen loonkosten (via de WBSO) fiscaal gestimuleerd worden. Wij adviseren u daarom om in de VpB/inkomstenbelasting een fiscale impuls voor bedrijven te ontwikkelen voor R&D- exploitatie en investeringskosten. Met een extra fiscale impuls voor het stimuleren van structurele samenwerking tussen bedrijven en kennisinstellingen in publiek-private samenwerkingsverbanden zoals hierboven bepleit. In de bijlage schetsen we hoe deze aftrek kan werken. Daarnaast is voor een vruchtbaar innovatieklimaat adequate financiële ondersteuning voor met name innovatieve starters en doorgroeiers van belang. Wij steunen daarom uw plan voor een revoluerend innovatiefonds.

Ondernemerschap

Ondernemerschap komt in alle topsectoren naar voren als een belangrijke voorwaarde voor de groei en ontwikkeling van de sector. Een belangrijke rol is hier weggelegd voor MKB bedrijven, van starters, zelfstandigen, snelle groeiers tot het middenbedrijf.

Uit de verschillende topsectoren komt naar voren dat het verkrijgen van financiering voor innovatie en groei bijzonder lastig is. De verscherpte eisen aan de financiële instellingen (Basel III) zal verdere druk op de beschikbaarheid van financiering geven. Deze financieringsknelpunten manifesteren zich met name in het MKB en “mid kap”-ondernemingen en in het bijzonder bij startende, innovatieve en snelgroeiende ondernemingen. Deze ondernemingen worden door banken als meer risicovol gezien. Venture capital (durfkapitaal) speelt een belangrijke rol bij het verschaffen van vermogen aan deze ondernemingen, maar deze markt is onvoldoende ontwikkeld. Dit vraagt om een oplossing.

Het kabinet heeft ervoor gekozen om innovatie minder met subsidies en meer met kredieten of risicodragend kapitaal te ondersteunen. Zoals aangegeven ondersteunen we de plannen om hiermee een revoluerend fonds op te zetten. Het innovatiefonds, moet een gerichte bijdrage leveren aan de overbrugging van de “valley of death”. Dit is de vroege fase van de product-, dienst- of procesontwikkeling, waarbij er nog geen of onvoldoende “cash-flow” is binnen de onderneming. Dit kan in de vorm van kredieten of een fonds voor risicokapitaal dat inspeelt op de verschillende fasen van de onderneming (van start tot doorgroei). Flexibiliteit tussen de verschillende instrumenten, snelheid van toekenning en aansluiting op de praktijk in de markt zijn daarbij van belang. Door een brede definitie van het begrip innovatie te hanteren moet het instrument ook toegankelijk zijn voor de creatieve industrie.

Uiteindelijk draait ondernemen om het opereren op markten. Voor de topsectoren gaat het dan vooral om *internationale* markten. Dat vraagt van bedrijven in topsectoren maximale flexibiliteit en alertheid, investeringen in nieuwe producten en groeimarkten en optimale organisatie van productieketens en afzet, maar het vraagt ook een overheid die zich maximaal inspant om de onderscheidende positie van Nederlandse topsectoren in de internationale economie te bevorderen.

Vanuit alle topsectoren klinkt nadrukkelijk de roep om een steviger beleid ter ondersteuning van topsectoren in het buitenland, in met name opkomende markten en zich ontwikkelende economieën. In de ervaring van vele topsectoren is het huidige beleid vaak ongecoördineerd, versnipperd, omdat het niet is vormgegeven vanuit een duidelijk strategie vanuit het internationaal opererende bedrijfsleven. Om dit te veranderen stellen we het volgende voor:

- *Strategische inzet van missies:* Voor de topsectoren moet een nationale reisagenda worden opgesteld van waaruit gefocuste economische missies per topsector worden opgenomen. Naast handel en investeringen gaat het ook om betere samenwerking in kennis en technologie. Leden van het kabinet worden op strategische tijden ingezet voor deze agenda. Universiteiten en

regionale bestuurders moeten zich daarbij aansluiten, zodat Nederland één krachtig beeld naar het buitenland uitstraalt in plaats van de huidige versnipperde en vrijblijvende aanpak.

- Acquisitie: Gerichte strategische acquisitie van buitenlandse topbedrijven – een belangrijk onderdeel van het topsectorenbeleid – moet versterkt worden. Het gaat daarbij om het gecoördineerd en consistent internationaal uitdragen van het onderscheidend vermogen en de competenties van de topsectoren. Nederland moet steviger op de kaart komen te staan voor internationale of Europese hoofdkantoren en R&D intensieve bedrijven. De aftrek van deelnemingsrente levert hieraan een zeer belangrijke bijdrage, maar is ook van groot belang voor de (internationale) groei van het MKB. Wij wijzen een beperking van de deelnemingsrente af omdat hiermee de Nederlandse economie grote schade wordt aangedaan. Dit laat onverlet dat onbedoeld gebruik dat de proporties van misbruik heeft aangenomen moet worden tegengegaan, mits hierbij de proportionaliteit in acht wordt genomen zodat uitsluitend onzakelijke constructies worden getroffen.
- Ontwikkelingslanden als markt: Een groot deel van de ontwikkelingslanden zijn opkomende markten. Hoewel veel bedrijven hier al zaken doen, ligt er nog een enorme middellange termijn potentie voor onze topsectoren. Het vergroten van aandacht voor de kansen in deze landen is dan ook gewenst. De marktkansen van de topsectoren moeten leidend zijn bij de selectie van OS landen. Dat vraagt om een strategische heroriëntatie van de inzet van huidige OS-middelen. In de bedrijfslevenbrief is hiervoor 300 mln per jaar gereserveerd. In aanvulling hierop adviseren wij de Nederlandse overheid financieringsarrangementen aan OS-landen ter beschikking te stellen voor projecten van topsectoren. Voorts dient binnen het generieke bedrijfsleveninstrumentarium van OS het schenkingprogramma ORIO op een nieuwe leest te worden geschoeid. In dit programma moeten de ontwikkelkracht en het initiatief van het bedrijfsleven centraal komen te staan. De focus moet komen te liggen op het realiseren van concrete projecten in ontwikkelingslanden zoals dat voorheen gold met de ORET faciliteit. Het bedrijfsleven kan moeilijk uit de voeten met de sinds enkele jaren bestaande ingewikkelde aanbestedingsystematiek van het ORIO programma. Daardoor worden teveel kansen verspeeld, voor de ontwikkelingslanden maar ook voor het bedrijfsleven.

Aan de slag

De agenda's die we hebben opgesteld geven aan hoe de topsectoren hun internationale marktpositie kunnen versterken op basis van een gezamenlijke visie en ambitie en duidelijke focusgebieden per sector gecombineerd met afrekenbare doelen. Hiermee is onze opdracht afgerond, maar het werk is natuurlijk nog lang niet af.

Wij zijn van mening dat er met deze agenda's met vertrouwen de concrete uitvoeringsfase kan worden ingegaan. Dat vraagt wel om een slimme en krachtige gezamenlijke aanpak. Uit verschillende topsectoren komt naar voren dat juist hier nog veel winst te halen is. De ervaring leert dat veel plannen juist in deze fase sneuvelen omdat partijen naar elkaar blijven wijzen en men zowel aan de kant van het bedrijfsleven, de wetenschap en overheid te versnipperd opereert. Onze ervaring is dat een geconcentreerde aanpak bestaande uit een relatief beperkte groep vertegenwoordigers uit bedrijfsleven, kenniswereld en overheid (de 'gouden driehoek') zeer vruchtbaar is.

Om deze uitvoering goed neer te zetten zou deze samenwerking dan ook in de uitvoeringsfase op een structurele basis geborgd moeten zijn. Maatwerk moet daarbij mogelijk zijn. Centraal staat het mobiliseren van het organiserend vermogen van partijen in het veld om op die manier ruimte en richting te geven aan de partijen die het doen: de ondernemers in samenspraak met onderwijs, onderzoek, financiers én de overheid (dus geen topdown aanpak). Voor het scheppen en verzilveren van kansen in topsectoren is ook de rol van het MKB van groot belang. Deze samenwerking moet over de gehele breedte van de agenda blijven gaan – zodat het integrale karakter behouden blijft – en de agenda's moeten voortdurend geactualiseerd en gemonitord worden. Wij zien u als regisseur om dit proces in goede banen te leiden.

Deze brief laat daarnaast zien dat samenwerking tussen de verschillende topsectoren van grote waarde is voor het scheppen van nieuwe innovatiekansen en het verzilveren ervan als Nederland. Het is een overweging om deze samenwerking ook in de volgende fase voort te zetten.

Bij de uitvoering is het van belang om alle benodigde partijen te mobiliseren. Zo hebben we gemerkt dat veel provincies en een aantal steden ook beleid voeren dat bijdraagt aan de topsectoren en doen een oproep aan provincies en gemeenten zich onder regie van het Rijk aan te sluiten bij de topsectorenaanpak. De ambitie zou moeten zijn om, naast de middelen voor economie uit het provincie- en gemeentefonds, een substantieel deel van het eigen vermogen in te zetten op de topsectoren. Het gaat echter om meer dan een financiële inzet van provincies en steden, ook inzet op regionale netwerkvorming onder bedrijven en kennisinstellingen, eenvoudige regelgeving en een snelle vergunningverlening vormen belangrijke schakels voor vooral het innovatieve MKB. Ook de Europese dimensie biedt kansen, denk aan de inzet van structuurfondsen en het nieuw te vormen kaderprogramma voor onderzoek en innovatie waar de topsectoren op in kunnen spelen. Het is wel zaak dat Nederland geen Europees geld laat liggen door niet te voldoen aan matchings- en cofinancieringsverplichtingen.

Uw bedrijfslevenbrief was wat ons betreft een uitstekend startsein voor een nieuw industriebeleid. Met deze agenda's kan nu gewerkt worden aan de uitvoering daarvan. Het succes van deze uitwerkingsfase staat of valt bij de inzet van alle partijen. Aan het kabinet vragen we om deze aanpak te steunen en de keuze voor de topsectoren ook echt door te vertalen naar de inzet van de publieke middelen en de juiste randvoorwaarden te creëren. Dit vraagt om duidelijke keuzes en prioriteiten. Het bedrijfsleven uit de topsectoren committeert zich aan de uitvoering van deze agenda's met de ambitie om zijn investeringen in R&D in Nederland substantieel te verhogen. Dat zal een stevige bijdrage kunnen zijn aan het bereiken van de Nederlandse R&D-doelstelling (publiek/privaat) van 2,5% BBP in 2020.

De agenda's liggen er. Nu komt het er op aan met een voortvarende uitvoering de agenda's tot een succes te maken: aan de slag!

w.g. namens de topteams,

Drs. C.C. 't Hart
Topsector Agrofood

Mr. V. van der Chijs
Topsector Creatieve Industrie

Drs. T.H. Huges
Topsector Tuinbouw

Drs. R.M.M. Fonville
Topsector Life Sciences

Ing. A.H. Lundqvist
Topsector High Tech

Ir. R. Willems
Topsector Chemie

Drs. Ir. J. van der Veer
Topsector Energie

Ing. J.G. van Oord
Topsector Water

Drs. L. van Wijk
Topsector Logistiek

Drs. S. van Keulen
Topsector Hoofdkantoren

Bijlage: uitwerking van de research en development aftrek (RDA)

De WBSO subsidieert de loonkosten. De focus op de loonkosten leidt tot een bias richting arbeidsintensieve R&D in plaats van kapitaalintensieve R&D. De R&D-uitgaven van bedrijven bestaan naast arbeid (60%) uit overige R&D-exploitatiekosten (30%, bv materialen, huur apparatuur, huur supercomputers) en R&D-investeringen (10%, bijvoorbeeld een laboratorium). En dit terwijl juist voor overige R&D-exploitatiekosten en investeringen meerdere belemmeringen zijn.

In het Regeerakkoord is een schuif opgenomen van € 500 mln. innovatie- en ondernemerschapsubsidies naar € 500 mln. lastenverlichting. Een invulling hiervan is om deze middelen (deels) in te zetten via het fiscaal stimuleren van de R&D-investeringen en R&D-exploitatiekosten via de VPB en IB.

Concreet ziet het voorstel er als volgt uit:

1. Een aftrek op de niet-loonkosten van R&D

- Het is een regeling in de winstbelastingen (inkomstenbelasting en vennootschapsbelasting) die zich richt op versterking van het innovatieve vermogen van Nederland. De fiscale regeling beoogt de R&D-exploitatiekosten en R&D-investeringen (dus niet de loonkosten) te verlagen. Deze regeling bestaat naast de huidige WBSO, die de loonkosten subsidieert.
- De regeling wordt vormgegeven als een extra aftrek via een heffingskorting². 25% (het VPB-percentage) van de kosten van R&D investeringen in bedrijfsmiddelen (afschrijvingen) en de R&D exploitatiekosten wordt extra in mindering gebracht op de jaarlijks verschuldigde inkomsten- of vennootschapsbelasting. De belasting wordt niet verder verlaagd dan tot nihil. Eventueel niet verrekende belastingverminderingen kunnen wel worden verrekend met de belasting die is verschuldigd in andere jaren (Carry back/forward, afhankelijk van wat voor de onderneming van toepassing is).

2. Een aftrek voor samenwerking in publiek-private consortia

- De uitgaven aan R&D-activiteiten van ondernemingen die worden uitgevoerd in samenwerking met een Nederlandse kennisinstelling (universiteit, GTI, TNO, etc.) kunnen voor 50 % extra in mindering worden gebracht op de jaarlijks verschuldigde inkomsten- of vennootschapsbelasting. Hiervoor geldt dat het onderzoek pre concurrentieel moet zijn, dat het onderzoek wordt gedaan in een publiek-private samenwerking (zoals bv een TTI) en dat meerdere bedrijven in dit samenwerkingsverband participeren.

---

² Of via de IB voor IB-ondernemers